

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชนไทย

กรณีศึกษา: 2557 - 2565*

NEW SOCIAL AND POLITICAL MOVEMENT OF THAI YOUTH,
CASE STUDY: 2014 - 2022

พระมหาสถิตย์ สุธิทธิโน (ราชวงศ์), วีรณัฐ พรหมจักร*

Phramaha Sathit Sutemano (Ratchawong), Weeranuch Promjak*

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เลย ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Sri Lanchang Campus, Loei, Thailand

*Corresponding author E-mail: laksathit@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรวมกลุ่มของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชนไทย 2) สังเคราะห์กลยุทธ์กระบวนการต่อสู้ ต่อรอง ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชนไทย และ 3) สร้างรูปแบบการป้องกันและแก้ปัญหาที่เกิดจากการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชนไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 25 คน ได้แก่ แกนนำเยาวชนเคลื่อนไหวทางการเมือง นักกิจกรรม นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ นักสิทธิมนุษยชน และผู้สื่อข่าว วิเคราะห์ข้อมูลในบริบทที่เกี่ยวข้อง นำเสนอด้วยเชิงพรรณนาวิธี ผลการวิจัยพบว่า การรวมกลุ่มของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชนไทย เป็นการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมเพื่อต่อต้านการรัฐประหาร ร่วมกลุ่มพูดคุย เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเครือข่าย ด้วยอุดมการณ์ที่ความเป็นประชาธิปไตย การสังเคราะห์กลยุทธ์กระบวนการต่อสู้ ต่อรอง ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชนไทย พบว่า เยาวชนมีหลักการที่ยึดมั่น 5 ประการดังนี้ 1) หลักประชาธิปไตย 2) หลักความยุติธรรม 3) หลักการมีส่วนร่วม 4) หลักสิทธิมนุษยชน และ 5) หลักสันติวิธี และรูปแบบการป้องกันและแก้ปัญหาที่เกิดจากการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชนไทย พบว่า รูปแบบของเยาวชนใช้หลักประนีประนอมและศึกษากฎหมายขอบเขตและความสามารถในการต่อรอง ซึ่งต้องอยู่ภายในกรอบของหลักสันติวิธี ในการต่อสู้และเคลื่อนไหวทำกิจกรรม โดยเน้นการต่อสู้ที่มีรูปแบบกิจกรรมหลัก ๆ โดยใช้ยุทธวิธีการรวมกลุ่มหลากหลายกลุ่มในการต่อสู้ ต่อรอง เพื่อประชาธิปไตย โดยใช้สื่อออนไลน์ เช่น Facebook Twitter และ YouTube เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่สื่อและข่าวสาร และช่องทางในการรวมกลุ่ม

คำสำคัญ: ขบวนการเคลื่อนไหว, การเมือง, เยาวชนไทย

Abstract

This research aims to: 1) Examine the formation of new political social movements among Thai youth, 2) Synthesize the strategies of struggle and negotiation employed by these movements, and 3) Develop a model for preventing and resolving problems arising from such youth-led movements. This is a qualitative study that utilized semi-structured interviews and in-depth interviews with 25 key informants, including youth political leaders, activists, political science scholars, human rights advocates, and journalists. The data were analyzed within relevant contextual frameworks and presented in a descriptive manner. The research findings reveal that the formation of new political social movements among Thai youth involves collective activities aimed at opposing military coups, creating discussion platforms, and exchanging views across networks driven by a shared democratic ideology. The synthesis of their strategies for struggle and negotiation shows that youth activists adhere to five core principles: 1) Democracy, 2) Justice, 3) Participation, 4) Human rights, and 5) Nonviolence. Regarding the model for preventing and resolving problems associated with these movements, it was found that the youth adopt a conciliatory approach, studying the legal boundaries and their capacity to negotiate, while ensuring their actions remain within the framework of nonviolent principles. Their primary tactics center on organized collective actions, often involving coalitions of diverse groups. These actions are supported by the strategic use of online platforms-such as Facebook, Twitter, and YouTube for disseminating information, spreading media content, and facilitating group mobilization in the pursuit of democratic reforms.

Keywords: Movement, Politics, Thai Youth

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทยได้กลายเป็นประเด็นสำคัญต่อการพัฒนาและดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังปี พ.ศ. 2563 ที่เกิดการรวมตัวของกลุ่มเยาวชนจำนวนมากเพื่อเรียกร้องการปฏิรูปสถาบันทางการเมืองและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ตัวอย่างสำคัญ คือ การชุมนุมของกลุ่ม “เยาวชนปลดแอก (Free Youth)” และ “กลุ่มราษฎร” ซึ่งมีการจัดแฟลชม็อบและการชุมนุมใหญ่ทั่วประเทศ โดยในบางกิจกรรมมีผู้เข้าร่วมมากกว่า 10,000 คน (iLaw, 2563)

ลักษณะเฉพาะของการเคลื่อนไหวในยุคนี้ คือ การใช้พื้นที่ออนไลน์ควบคู่กับกิจกรรมภาคสนาม เยาวชนใช้ Twitter เป็นเครื่องมือหลักในการเผยแพร่ข้อเรียกร้อง และจัดระดมมวลชนผ่านแฮชแท็ก เช่น #เยาวชนปลดแอก #ให้มันจบที่รุ่นเรา และ #ยกเลิก112 ขบวนการดังกล่าวยังมีลักษณะ “แนวนราบ” (Horizontal Network) ที่ไม่มีผู้นำเดี่ยว แต่เป็นการรวมกลุ่มของเครือข่ายย่อยที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ เช่น กลุ่มนักเรียนเลว กลุ่มทะลุฟ้า กลุ่มคณะราชมนั และกลุ่ม LGBTQ+ ที่ต่อสู้เพื่อสิทธิในหลายมิติ เช่น เพศศึกษา การปฏิรูปกฎหมาย และสวัสดิการประชาชน

(Lertsuwankul, C., 2022) กิจกรรมการต่อสู้ของเยาวชนมีความหลากหลาย ทั้งการเดินขบวน การชุมนุม การแต่งกายเชิงสัญลักษณ์ เช่น การใส่ชุดนักเรียน การใช้หมวกกันน็อค หรือการถือป้ายเสียสละทางการเมือง ตลอดจนการจัดกิจกรรม “คาเฟ่ประชาธิปไตย” หรือ “วิ่งไล่ลุง” ซึ่งสะท้อนการเคลื่อนไหวที่ผสมผสานระหว่างการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์และการใช้วาทกรรมการเมืองอย่างสร้างสรรค์และสันติ (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2565) อย่างไรก็ตาม ความเคลื่อนไหวเหล่านี้ต้องเผชิญกับข้อจำกัดจากโครงสร้างอำนาจแบบดั้งเดิม เช่น การบังคับใช้กฎหมายอาญา มาตรา 112 และ 116 โดยข้อมูลจากศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน ระบุว่าระหว่างปี 2563 - 2566 มีผู้ถูกดำเนินคดีตามมาตรา 112 จำนวน 263 ราย ใน 286 คดี โดยในจำนวนนี้เป็นเยาวชนกว่า 40 ราย ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดในการใช้เสรีภาพในการแสดงออกอย่างเป็นรูปธรรม (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2565)

การเคลื่อนไหวของเยาวชนไทยในทศวรรษล่าสุดยังสามารถวิเคราะห์ได้ผ่านกรอบแนวคิด “การเมืองภาคพลเมือง” (Civic Politics) ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะพลเมืองที่ตื่นรู้ มีบทบาทในการตรวจสอบถ่วงดุล และเสนอแนวทางทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ นอกเหนือจากการเลือกตั้งหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบดั้งเดิม (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2555); (Barber, B. R., 1984) เยาวชนจำนวนมากจึงไม่ได้จำกัดบทบาทไว้เพียงในระบบตัวแทน แต่ขยายพื้นที่การมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน การจัดเวทีสาธารณะ การสร้างสื่อของตนเอง และการรวมกลุ่มเพื่อผลักดันนโยบายที่สะท้อนคุณค่าที่ตนเชื่อ การเมืองภาคพลเมืองในกลุ่มเยาวชนยังแสดงให้เห็นรูปแบบการจัดการตนเอง (Self-organization) โดยไม่พึ่งพาทิศทางการเมืองกระแสหลัก พวกเขาสร้าง “พื้นที่ปลอดภัย” (Safe Space) ในโลกออนไลน์และออฟไลน์เพื่อถกเถียง แลกเปลี่ยน และฝึกฝนทักษะการเป็นพลเมืองผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น “คาเฟ่ประชาธิปไตย”, “วิ่งไล่ลุง”, “มือบิลปะ”, และการจัดเวิร์กชอปสิทธิพลเมืองในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย สิ่งเหล่านี้สะท้อนพลวัตของการเมืองภาคพลเมืองแบบใหม่ ที่เยาวชนเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก โดยใช้ทั้งทุนทางวัฒนธรรม ทุนสื่อ และเครือข่ายทางสังคม เพื่อท้าทายโครงสร้างอำนาจเดิมและยืนยันสถานะของตนในฐานะ “พลเมือง” ที่มีสิทธิและเสียงในระบอบประชาธิปไตย (Hajer, M. & Wagenaar, H., 2003); (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2564)

เมื่อพิจารณาในเชิงทฤษฎี การเคลื่อนไหวของเยาวชนไทยในปัจจุบันสอดคล้องกับแนวคิด “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่” (New Social Movements) ของ Touraine, A., Melucci, A. ซึ่งเสนอว่า ขบวนการเหล่านี้มิได้ขับเคลื่อนด้วยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือชนชั้น แต่ด้วยค่านิยมสัญลักษณ์ เช่น ความเป็นธรรม สิทธิมนุษยชน และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Touraine, A., 1981); (Melucci, A., 1989) พร้อมกันนี้ Castells, M. ยังได้เน้นย้ำถึงพลังของเครือข่ายดิจิทัลในการสร้าง “พื้นที่สาธารณะใหม่” ผ่านโลกออนไลน์ (Castells, M., 2012) ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญของการต่อสู้ของเยาวชนไทยในยุคดิจิทัล แม้จะมีการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของเยาวชนไทยอยู่บ้าง เช่น งานของณัฐฉินท์ นันทะเสนา ที่ศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มประชาธิปไตยใหม่ (ณัฐฉินท์ นันทะเสนา, 2563) หรือ สุรชาติ บำรุงสุข ที่วิเคราะห์พลวัตความขัดแย้งในยุคประชาธิปไตยอ่อนแอ แต่ยังขาดงานวิจัยที่สังเคราะห์ทั้งในมิติของกลยุทธ์การต่อสู้ การสร้างอัตลักษณ์ร่วม และแนวทางป้องกันความขัดแย้งที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างของรัฐ (สุรชาติ บำรุงสุข, 2565)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรวมกลุ่มของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชนไทย
2. เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์กระบวนการต่อสู้ ต่อรอง ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชนไทย
3. เพื่อสร้างรูปแบบการป้องกันและแก้ปัญหาที่เกิดจากการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชนไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมุ่งศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชนไทย กรณีศึกษา: พ.ศ. 2557 - 2565 มีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทั้งระดับปฐมภูมิ (Primary Sources) และทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ เอกสารราชการ ปรากฏการณ์ข่าวสาร รายงาน NGO เว็บไซต์ของกลุ่มเคลื่อนไหว ตลอดจนหนังสือ บทความ งานวิจัย และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง ขบวนการเคลื่อนไหวของเยาวชน และการเมืองภาคพลเมือง ข้อมูลดังกล่าวถูกนำมาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนาและสังเคราะห์เพื่อสร้างความเข้าใจต่อพลวัตของปรากฏการณ์

2. การคัดเลือกและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ จำนวน 25 คน แบ่งเป็นแกนนำหรือสมาชิกของกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง ได้แก่ กลุ่มดาวดิน, กลุ่มอีสานใหม่ กลุ่มขบวนการประชาธิปไตยใหม่ จำนวน 9 คน อาจารย์มหาวิทยาลัยผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ สังคมวิทยา และเยาวชนศึกษา จำนวน 8 คน นักสิทธิมนุษยชนและนักกิจกรรมจากองค์กรพัฒนาเอกชน จำนวน 8 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากคุณสมบัติ ได้แก่ การมีส่วนร่วมจริงในขบวนการเคลื่อนไหว การเป็นผู้ศึกษาหรือสังเกตการณ์อย่างต่อเนื่อง และสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกได้ นอกจากนี้ยังใช้เทคนิคการเลือกแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยให้ผู้ให้ข้อมูลรายแรกแนะนำผู้ที่มีประสบการณ์ตรงเพิ่มเติมในเครือข่ายเดียวกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อมโยงและครอบคลุม กลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายทั้งในด้านเพศ ช่วงอายุ (ตั้งแต่ 18 - 40 ปี) ความเชี่ยวชาญทางวิชาการ และภูมิหลังพื้นที่ (ทั้งในกรุงเทพมหานครและภูมิภาค) รวมถึงอุดมการณ์ที่แตกต่าง ทั้งฝ่ายที่สนับสนุนการเคลื่อนไหวและฝ่ายที่ตั้งข้อสังเกต ซึ่งช่วยให้เกิดความลุ่มลึกของข้อมูลและลดอคติในการวิเคราะห์

3. การจัดการข้อมูลและการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถูกบันทึกเสียงและถอดความอย่างละเอียด จากนั้นจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Coding) และวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแบบมีธีม (Thematic Analysis) โดยใช้หลักการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ครอบคลุมทั้งในเชิงประสบการณ์และความหมาย

4. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ (Trustworthiness) ผู้วิจัยใช้เทคนิค Triangulation โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งเอกสาร บันทึกสนทนา และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากหลายกลุ่ม เพื่อยืนยันข้อมูลร่วมกัน รวมถึงมีการทำ Member Checking กับผู้ให้ข้อมูลบางรายโดยนำสาระสำคัญกลับไปสอบถามความถูกต้องและตีความร่วม เพื่อป้องกันอคติของผู้วิจัย

5. หลักจริยธรรมในการวิจัย ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับหลักจริยธรรมในการวิจัย โดยได้รับความยินยอมโดยสมัครใจ (Informed Consent) จากผู้ให้ข้อมูลทุกคนก่อนการสัมภาษณ์ รวมถึงอธิบายจุดประสงค์ของการวิจัย สิทธิในการปฏิเสธไม่ให้ข้อมูล และการปกปิดชื่อและตัวตนของผู้ให้ข้อมูลอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันอันตรายหรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชนไทย กรณีศึกษา: 2557 - 2565 ได้สรุปตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ลักษณะการรวมกลุ่มของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชนไทย จากข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า การรวมกลุ่มของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชนไทยเริ่มต้นจากการรวมตัวของกลุ่มเยาวชนและประชาชนทั่วไป เพื่อต่อต้านการรัฐประหารที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2557 โดยมีจุดร่วมทางอุดมการณ์ด้านประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายแนวนราบ (Horizontal Network) ไม่มีโครงสร้างนำแบบลำดับชั้น แต่เป็นการทำงานร่วมกันของกลุ่มย่อย เช่น กลุ่มนักเรียนเลว กลุ่มทะเลชุพิตกุล กลุ่มอีสานใหม่ ฯลฯ ที่มีความหลากหลายด้านบทบาทและพื้นที่ กระบวนการรวมกลุ่มดังกล่าวเริ่มจากกิจกรรมขนาดเล็ก เช่น การจัดเสวนาแฟลชม็อบ หรือการรวมตัวในพื้นที่สาธารณะเพื่อตั้งคำถามต่ออำนาจรัฐ ก่อนขยายวงกว้างไปสู่การเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์และข้อเรียกร้องเชิงนโยบายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะ Twitter และ Facebook ซึ่งทำหน้าที่เป็น “พื้นที่ทางการเมืองทางเลือก” ที่เชื่อมโยงมวลชนและแนวคิดจากหลากหลายกลุ่มเข้าสู่การเคลื่อนไหวร่วมกัน

2. กลยุทธ์กระบวนการต่อสู้และการต่อรอง กลุ่มเยาวชนใช้กลยุทธ์การเคลื่อนไหวภายใต้กรอบของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movements) ที่ไม่จำกัดอยู่เพียงมิติทางเศรษฐกิจหรือชนชั้น แต่ให้ความสำคัญกับคุณค่าทางวัฒนธรรม ความเท่าเทียม และสิทธิมนุษยชน (Melucci, A., 1989); (Touraine, A., 1981) โดยมีกลยุทธ์สำคัญที่พบ ได้แก่ การใช้สื่อออนไลน์เพื่อระดมทรัพยากร สื่อสารประเด็น และเคลื่อนไหวขบวน เช่น การสร้างแฮชแท็ก #ให้มันจบที่รุ่นเรา #ยกเลิก112 การจัดกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ เช่น การชูสามนิ้ว การสวมชุดนักเรียน การแสดงละครสั้น หรือ “วิ่งไล่ลุง” การเคลื่อนไหวโดยไม่ใช้ความรุนแรง (Nonviolent Resistance) ยึดหลักสันติวิธีเป็นแกนหลักในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gene Sharp จากการวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง (N = 25) พบว่า กลุ่มเยาวชนส่วนใหญ่ยึดถือหลักการเคลื่อนไหวร่วมกัน 5 ประการ โดยสรุปเป็นตารางผลการสัมภาษณ์ ได้ตามประเด็น ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปผลการสัมภาษณ์

หลักการ	คำอธิบาย
1. ประชาธิปไตย	การเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพในการมีส่วนร่วมทางการเมือง
2. ความยุติธรรม	การลดความเหลื่อมล้ำ และต่อต้านการเลือกปฏิบัติ
3. การมีส่วนร่วม	ประชาชนทุกคนควรมีเสียงในการกำหนดอนาคตของตนเอง
4. สิทธิมนุษยชน	สิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น เสรีภาพในการแสดงออกและการชุมนุม
5. สันติวิธี	การไม่ใช้ความรุนแรง ไม่ตอบโต้ด้วยอารมณ์หรืออคติ

3. รูปแบบการป้องกันและการจัดการปัญหา จากข้อมูลที่ได้ พบว่า กลุ่มเคลื่อนไหวมีรูปแบบการเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรมและทบทวนร่วมกัน โดยมีกระบวนการภายในกลุ่มในการ ประเมินสถานการณ์, อภิปรายปัญหา, และกำหนดเป้าหมายใหม่ร่วมกัน การเรียนรู้ของกลุ่มเป็นแบบ Iterative Learning Process คือ มีการสะท้อนบทเรียนอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างที่พบ คือ การปรับเปลี่ยนเป้าหมายและวาทกรรมจากการเรียกร้องสิทธิในประเด็นเฉพาะ เช่น เหมืองทอง หรือสิทธิการศึกษา มาสู่การเคลื่อนไหวร่วมกันในระดับโครงสร้าง เช่น การปฏิรูปสถาบัน หรือการยกเลิก ม.112 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนผ่านจากประเด็นเฉพาะไปสู่ประเด็นรวม อีกทั้ง กลุ่มยังใช้กลยุทธ์การ “ต่อรองโดยใช้กฎหมาย” เช่น การอธิบายสิทธิในการชุมนุมตามรัฐธรรมนูญ หรือการเผยแพร่คำพิพากษาทางกฎหมาย เพื่อชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่ทำ “ไม่ผิดกฎหมาย” และเป็นการปกป้องสิทธิของตนเองภายใต้ระบบประชาธิปไตย ซึ่งสามารถโยงได้กับ Negotiation Theory (Fisher, R. & Ury, W., 1981) นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจัยภายนอก เช่น แรงกดดันจากองค์กรระหว่างประเทศ การจับตามองจากสถานทูต หรือความล้มเหลวในการสื่อสารของรัฐบาลทหาร (เช่น ความรุนแรงในการสลายการชุมนุม) เป็นตัวเร่งให้ประชาชนตื่นตัวและสนับสนุนการเคลื่อนไหวเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

การรวมกลุ่มของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชนไทย โดยการศึกษาของไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร พบว่า เงื่อนไขในการรวมกลุ่มของเยาวชนไทย เป็นเงื่อนไขที่มาจากลักษณะทางด้านการเมืองและทางสังคม ซึ่งสมาชิกกลุ่มล้วนมีแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ชัดเจนโดยมีหลักประชาธิปไตยเป็นหลัก ที่มองว่าการสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย จะทำให้ทุกคนในสังคมมีอำนาจเท่าเทียมกัน ซึ่งลักษณะแนวคิดข้างต้นสอดคล้องกับ กล่าวว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ มีใช้การเคลื่อนไหวเพื่อประท้วงหรือต่อต้านใด ๆ แบบเดิม ๆ แต่มุ่งเป้าหมายเด่นชัดและมียุทธวิธีในการช่วงชิงจังหวะในการสร้างค่านิยมหรือความหมายใหม่ ๆ ให้กับสิ่งที่เรียกร้อง/ต่อสู้เคลื่อนไหว โดยไม่ตกอยู่ภายใต้เงื่อนไข กฎหรือกติกาของการเมืองแบบเก่าการรวมกลุ่มของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชนไทย มีรากฐานจากสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่ปิดกั้นเสรีภาพหลังการรัฐประหารปี 2557 ซึ่งส่งผลให้เยาวชนจำนวนมากรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตย แนวคิดของ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร อธิบายไว้อย่างชัดเจนว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่มีเป้าหมายในการต่อสู้กับความหมายทางการเมืองแบบเก่า โดยสร้าง “ความหมายใหม่” ผ่านสื่อและกิจกรรมร่วมสมัย เมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี 2557 และ 2565 จะพบว่า ขบวนการเคลื่อนไหวได้พัฒนาจากการเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์ในพื้นที่มหาวิทยาลัย ไปสู่เครือข่ายออนไลน์แบบไร้ศูนย์กลาง การใช้เครื่องมืออย่าง

Twitter, Facebook และ YouTube ไม่ได้เป็นเพียงการสื่อสาร หากแต่เป็น “พื้นที่สาธารณะ” ในความหมายของ ฮาเบอร์มาส ที่เยาวชนสามารถต่อรองและช่วงชิงนิยามประชาธิปไตยได้ในระดับมวลชน (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2542) ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ฌ็องฌ็องท์ นันทะเสนา ที่ได้กล่าวว่า ประเด็นทางการเมืองทั้งนี้การทำงานของ กลุ่มมีหลักการที่ยึดมั่น 5 ประการดังนี้ 1) หลักประชาธิปไตย ที่คนไทยมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน 2) หลักความ ยุติธรรม ที่จะช่วยลดความขัดแย้งของคนในสังคม 3) หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดชีวิตของตนเอง 4) หลักสิทธิมนุษยชน ที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคน 5) หลักสันติวิธี คือ การไม่ใช้ความรุนแรงและ ไม่มีอคติ (ฌ็องฌ็องท์ นันทะเสนา, 2563) นอกจากนี้ นลินา ไชยะ ยังได้กล่าวถึงกลยุทธ์กระบวนการต่อสู้ ต่อรอง ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชนไทย โดยการศึกษาพบว่า ด้วยการใช้ช่องทางใน การเคลื่อนไหวแบบใหม่โดยใช้สื่อออนไลน์ เช่น Facebook Twitter และ YouTube มาใช้ในการระดมทรัพยากร อาทิ เงินทุน องค์กร กำลังคน เทคโนโลยีช่องทางติดต่อสื่อสาร สื่อสารมวลชน เป็นต้น ซึ่งลักษณะแนวคิดข้างต้น สอดคล้องกับ นลินา ไชยะ ได้ศึกษาเรื่อง เศรษฐศาสตร์การเมืองว่า ด้วยพื้นที่สาธารณะ การเคลื่อนไหวทางสังคม และสื่อสังคมออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า เฟซบุ๊กนั้นมีความเป็นพื้นที่สาธารณะตามแนวคิดของฮาเบอร์มาสท่ามิตติ ในลักษณะร่วมสมัยและเป็นพลวัตร โดยเป็นพื้นที่ซึ่งกว้างขวางไร้ขอบเขต ไม่มีลักษณะทางกายภาพและมีผู้เข้าร่วม กระทำการที่มีความแตกต่างหลากหลาย ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า กลยุทธ์ของกลุ่มเยาวชนไทยไม่ได้อิงกับการ เฝichen หน้าทางกายภาพ แต่เป็นการ “เจรจาเชิงสัญลักษณ์” กับรัฐ โดยใช้สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือหลักในการต่อรอง ทางการเมือง (นลินา ไชยะ, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับ Negotiation Theory ของ Fisher, R. & Ury, W เสนอว่า การเจรจาแบบสร้างสรรค์เกิดขึ้นได้ เมื่อทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจเป้าหมายร่วมกันและยอมรับขอบเขตทางกฎหมาย การใช้กิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ เช่น “วิ่งไล่ลุง” หรือ “คาเฟ่ประชาธิปไตย” จึงมิได้เป็นเพียงกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม แต่เป็นการออกแบบการต่อสู้ที่หลบเลี่ยงข้อจำกัดทางกฎหมาย อีกทั้งยังดึงดูดความสนใจจากมวลชนและสื่อสากล ซึ่งทำให้รัฐบาลทหารต้องชะลอการใช้ความรุนแรงโดยตรง อย่างไรก็ตาม กลยุทธ์ดังกล่าวยังคงจำกัดอยู่ในกลุ่มที่ เข้าถึงเทคโนโลยีและมีทักษะด้านสื่อออนไลน์ ส่งผลให้เยาวชนในภูมิภาคหรือนอกเมืองใหญ่บางส่วนยังไม่ สามารถเข้าร่วมขบวนได้อย่างเต็มที่ (Fisher, R. & Ury, W., 1981)

โดยรูปแบบการป้องกันและแก้ปัญหาที่เกิดจากการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชน ไทยตามการศึกษาของ คุณาธิป อินทรพรหม และคณะ โดยการศึกษาพบว่า การเคลื่อนไหวทางการเมืองรูปแบบ ใหม่จะมีลักษณะไม่เป็นทางการประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและไม่มีอันตราย การใช้สื่อออนไลน์เพื่อเข้ามาช่วย ในการสื่อสารและการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มเยาวชนสามารถก่อรูปขบวนขึ้นมาได้อย่าง ชัดเจนในยุคที่ระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถเคลื่อนไหวได้มากนัก ทั้งนี้เนื่องจากการใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ จึงมี ประสิทธิภาพที่จะสร้างการปะทะแบบที่มีชั้นเชิงหรือวิธีการเคลื่อนไหวที่แปลกใหม่อยู่เสมอและเพื่อจะเพิ่มความ น่าสนใจของเนื้อหาในการดึงดูดผู้คนให้มาเข้าร่วมกิจกรรม สอดคล้องและการเปรียบเทียบกลยุทธ์และแนวทางการ เคลื่อนไหวทางการเมืองร่วมสมัยของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านแกนนำมีความแตกต่างกันในเรื่อง ของบริบททางการเมืองประสบการณ์ทางการเมือง 2) ด้านการระดมพล มีความแตกต่างในด้านการใช้สื่อระดมพล ระหว่างการใช้สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อหลัก และการใช้สื่อออนไลน์เป็นหลัก รูปแบบการชุมนุมแตกต่างกัน คือ แบบปักหลัก ชุมนุมและแบบแฟลชม็อบ 3) ด้านการใช้สื่อ กลุ่ม กปปส. มีการใช้สื่อ 3 ช่องทาง คือ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และ

สื่อออนไลน์ กลุ่มนิสิต - นักศึกษา และแนวร่วมใช้เพียงสื่อออนไลน์ 4) วิธีในการระดมทุนกลุ่ม กปปส. มีการเปิดบัญชี กองทุนและเก็บเงินสด กลุ่มนักศึกษามีการโอนผ่านธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ (คุณาธิป อินทรพรหม และคณะ, 2564) กลุ่มขบวนการเยาวชนมีลักษณะของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) ผ่านการจัดกิจกรรม การสะท้อนบทเรียน และการกำหนดเป้าหมายใหม่ร่วมกัน โดยมีลักษณะ “ทดลอง - ผิดพลาด - เรียนรู้” ที่เกิดขึ้น ตลอดเวลา ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในการพัฒนาภาวะผู้นำและการสร้างพลเมืองรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม จากการ สัมภาษณ์ พบว่า ความล้มเหลวในการตั้งเป้าหมายร่วม หรือการขาดฉันทามติในกิจกรรมบางประเภท กลับกลายเป็น อุปสรรคที่ทำให้บางกลุ่มแยกตัว หรือมีความขัดแย้งภายใน ดังนั้น การออกแบบโครงสร้างการประสานงานที่ยืดหยุ่น แต่มีระบบสะท้อนผลและประเมินภายใน จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการทำให้การเคลื่อนไหวสามารถต่อยอดได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบใหม่จากการศึกษาหาข้อมูล สัมภาษณ์ เพื่อนำองค์ความรู้เกี่ยวกับการรวมกลุ่ม การต่อสู้ ต่อรอง นำมาสร้างรูปแบบขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชนไทย ผู้วิจัยนำเสนอกระบวนการ และขั้นตอนของการพัฒนาก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการเป็นแผนภูมิภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบที่สัมพันธ์กันเชิงตรรกะและลำดับ

โมเดลนี้ประกอบด้วย 3 ชั้น ขององค์ประกอบที่สัมพันธ์กันเชิงตรรกะและลำดับ ดังนี้

ชั้นที่ 1 หลักการพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่ ประชาธิปไตย ความยุติธรรม สิทธิมนุษยชน การมีส่วนร่วม และสันติวิธี → ทำหน้าที่เป็น กรอบคุณค่า (Value Framework) ที่เป็นรากฐานแนวคิดในการเคลื่อนไหว

ชั้นที่ 2 กลยุทธ์และยุทธวิธีของขบวนการเยาวชน กลยุทธ์หลัก คือ การยึดแนวสันติวิธี ใช้การศึกษา กฎหมายในการต่อรอง → ยุทธวิธี คือ การรวมกลุ่มแนวราบหลายเครือข่าย และใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Facebook, Twitter, YouTube) เป็นเครื่องมือขับเคลื่อน

ชั้นที่ 3 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ได้แก่ เยาวชนเห็นคุณค่าของการใช้ สื่ออย่างสร้างสรรค์ ภายใต้กรอบ สันติวิธี → ส่งเสริมการเรียนรู้แบบประชาธิปไตยในระดับรากหญ้า

โมเดลนี้ชี้ให้เห็นว่า การเคลื่อนไหวของเยาวชนไทยไม่ได้เน้นการชุมนุมบนท้องถนนเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่ยกระดับการเคลื่อนไหวเข้าสู่ “พื้นที่ดิจิทัล” ซึ่งกลายเป็นพื้นที่สาธารณะทางการเมือง การต่อสู้ของเยาวชนยุคใหม่ ผสาน “ความรู้ทางกฎหมาย” เข้ากับ “พลังสื่อสร้างสรรค์” โดยไม่พึ่งโครงสร้างแบบลำดับชั้นถือเป็นพลวัตใหม่ที่แตกต่างจากขบวนการเคลื่อนไหวในอดีตที่มักมีผู้นำชัดเจนและรวมศูนย์อำนาจ

โมเดลนี้เหมาะสำหรับ กลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ (อายุ 15 - 25 ปี) ที่อยู่ในเขตเมืองหรือเข้าถึงเทคโนโลยีกลุ่มที่ไม่มีโครงสร้างแนวดิ่ง แต่ต้องการเชื่อมประเด็นกับเครือข่ายสถานการณ์ที่ไม่สามารถชุมนุมในพื้นที่สาธารณะได้ เช่น ภายใต้ภาวะฉุกเฉินหรือกฎหมายปิดกั้นการชุมนุม การสร้างกลยุทธ์เชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ออนไลน์ เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย กลุ่มกิจกรรมเยาวชนในสื่อ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองแบบใหม่ของเยาวชนไทย กรณีศึกษา: 2557 - 2565 ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ ควรมีการเปิดพื้นที่สาธารณะให้เยาวชน แสดงออกอย่างปลอดภัย และยุติการใช้กฎหมายเพื่อปิดปากทางการเมือง ควรส่งเสริมการเรียนรู้สิทธิเสรีภาพผ่าน การศึกษา และปฏิรูประบบนโยบายความมั่นคงให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย 2) ข้อเสนอแนะต่อสถานศึกษา ควรส่งเสริม “ห้องเรียนประชาธิปไตย” ผ่านการสร้างพื้นที่ถกเถียง ฝึกทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และ จัดกิจกรรม เยาวชนร่วมกับภาคประชาสังคม 3) ข้อเสนอแนะต่อภาคประชาชน ควรสนับสนุนเครือข่ายเยาวชนท้องถิ่นให้สามารถ เชื่อมโยงกับขบวนการระดับชาติ ผ่านทุนสนับสนุน การอบรมผู้นำรุ่นใหม่ และการผลิตสื่อร่วมกันเพื่อขยายผลไปสู่ กลุ่มที่ยังไม่เข้าถึง ควรศึกษาแบบเปรียบเทียบทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในส่วนนี้หากมีการศึกษาเพิ่มเติม ถึงลักษณะการเคลื่อนไหวต่อสู้ในแต่ละกิจกรรม จะส่งผลให้เห็นถึงรายละเอียดและความสำคัญของการเคลื่อนไหว แต่ละรูปแบบเพิ่มมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คุณาธิป อินทรพรหม และคณะ. (2564). การเปรียบเทียบกลยุทธ์และแนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมืองร่วมสมัย ของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2542). การเมืองวัฒนธรรมและอัตลักษณ์: กระบวนการต่อรองเชิงอำนาจในโลกยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- ณัฐฐินันท์ นันทะเสนา. (2563). การเคลื่อนไหวทางสังคมโดยกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2564). ประชาธิปไตยและการเมืองภาคพลเมืองในสังคมไทยร่วมสมัย. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 42(2), 5-25.
- นลินา ไชยะ. (2562). เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยพื้นที่สาธารณะ การเคลื่อนไหวทางสังคม และสื่อสังคมออนไลน์. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2565). สถิติเยาวชนถูกดำเนินคดีจากการแสดงออกและการชุมนุม ปี 2563 - 2568. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2565 จาก <https://tlhr2014.com/archives/24941>
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2565). ยุทธศาสตร์ ความมั่นคง และการเมืองไทยในกระแสโลก. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. (2555). ภาคประชาชนกับประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลบอลคิมทอง.
- iLaw. (2563). การคุกคามที่สืบเนื่องจากการชุมนุมตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม 2563. โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน. เรียกใช้เมื่อ 7 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.ilaw.or.th/articles/9653>
- Barber, B. R. (1984). Strong democracy: Participatory politics for a new age. California: University of California Press.
- Castells, M. (2012). Networks of outrage and hope: Social movements in the Internet age. (2nd ed.). Cambridge: Polity Press.
- Fisher, R. & Ury, W. (1981). Getting to yes: Negotiating agreement without giving in. Houghton: Mifflin.
- Habermas, J. (1989). The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society. Cambridge: MIT Press.
- Hajer, M. & Wagenaar, H. (2003). Deliberative policy analysis: Understanding governance in the network society. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lertsuwankul, C. (2022). Online Horizontal Organizing and Leaderless Movement: A Case Study of Thai Youth Protest Networks. Journal of Contemporary Politics in Asia, 10(2), 23-41.
- Melucci, A. (1989). Nomads of the present: Social movements and individual needs in contemporary society. Philadelphia: Temple University Press.
- Touraine, A. (1981). The voice and the eye: An analysis of social movements. Cambridge: Cambridge University Press.